

UDC 37.022

DOI: 10.34671/SCH.SVB.2020.0403.0002

СЪВРЕМЕННИТЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ТЕХНОЛОГИИ КАТО ОТРАЖЕНИЕ НА ЕФЕКТИВНИТЕ ПРЕДМЕТНИ МОДЕЛИ

© 2020

SPIN-код: 7394-6434

AuthorID: 769008

Линков Александър Йорданов, PhD, доцент

ORCID 0000-0003-2254

SPIN-код: 8869-2780

AuthorID: 766241

Клинков Георги Тодоров, PhD, главен асистент

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

(4000, България, Пловдив, Цар Асен №24, e-mail: starcom2@abv.bg)

Анотация. Съвременните педагогически технологии намират все по-тясно приложение в различните предметни методики. Категориите педагогическа технология и образователна технология според много от авторите, разработващи тази изследователска област определят като взаимнозаменяеми. Използването им се определя спецификата на съответната предметна област. Повечето от авторите разглеждат педагогическата технология като особена област на изучаване, която включва следните 3 особености от функционално естество: научен аспект; процесуално-образователен аспект; процесуално-дейностен аспект. Интерпретацията на обучаващата технология като предметна, педагогическа, образователна, дидактическа не подменя методологията на обучение. Винаги когато е нужно следва да се интерпретират педагогическите модели, съобразно частните предметни задачи на изучаваната методика. Основна цел на образователните технологии е да подобрят учебния процес и ефективността на обучението и образователната система. Това може да стане чрез разработването и прилагането на инструменти (включително софтуер, хардуер, методологии, процеси, наука и т.н.), предназначени за доближаване на технологията на учене към естествения начин на учене при човека, който е под формата на игра. В началната училищна степен например педагогическата технология е по-динамизирана на базата на избор и приложение на модели, залагащи на игровата перцепция на децата. Връзката между педагогическата технология, като отражение на ефективен предметен модел означава да се намери този дидактически баланс между рефлексията, която учениците ще прояви и съдържателните особености в границите на научната област и нейното значение за ефективно обучение в границите на националната образователна доктрина.

Ключови думи: технология, образователна, педагогическа, връзки и отношения, рефлексия самообучение.

MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AS A REFLECTION OF EFFECTIVE OBJECT MODELS

© 2020

Linkov Alexander Yordanov, PhD, Associate Professor

Klinkov Georgi Todorov, PhD, chief assistant

Plovdiv University „Paisii Hilendarski“

(4000, Bulgaria, Plovdiv, str. „Tzar Asen“ № 24, e-mail: starcom2@abv.bg)

Abstract. Modern pedagogical technologies are increasingly being used in different object methodologies. The categories of pedagogical technology and educational technology according to many of the authors developing this research field define as interchangeable. Their use shall be determined by the specifics of the subject area concerned. Most of the authors consider pedagogical technology as a special area of study, which includes the following 3 functional features: scientific aspect; procedural and educational aspect; procedural aspect. The interpretation of the training technology as subject, pedagogical, educational, didactic does not replace the training methodology. Whenever necessary, pedagogical models should be interpreted according to the private subject-matter tasks of the methodology studied. The main objective of educational technologies is to improve the learning process and the effectiveness of the training and the education system. This can be done through the development and implementation of tools (including software, hardware, methodologies, processes, science, etc.) designed to bring learning technology closer to the natural way of learning in humans, which is in the form of a game. In primary school grade, for example, pedagogical technology is more dynamized based on the choice and application of models betting on the game perception of children. The relationship between pedagogical technology as a reflection of an effective object model means finding this didactic balance between the reflections that students will exhibit and the meaningful features within the boundaries of the scientific field and its importance for effective training within the boundaries of national educational doctrine.

Keywords: education, pedagogical, relationships and relationships, reflection, self-learning.

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ОТРАЖЕНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ ОБЪЕКТНЫХ МОДЕЛЕЙ

© 2020

Линков Александр Йорданов, PhD, доцент

Клинков Георги Тодоров, гл.асистент, PhD

Пловдивский университет им. „Паисия Хилендарского“

(4000, Болгария, Пловдив, Царь Асен №24, e-mail: starcom2@abv.bg)

Аннотация. Современные педагогические технологий все чаще используются в различных объективных методологиях. Категории педагогических технологий и образовательных технологий, по мнению многих авторов, разрабатывающих эту область исследований, определяют как взаимозаменяемые. Их использование определяется спецификой соответствующей предметной области. Большинство авторов рассматривают педагогическую технологию как особую область исследования, которая включает в себя следующие 3 функциональные особенности: научный аспект; процедурный и образовательный аспект; процедурный аспект. Толкование технологии обучения как предметной, педагогической, образовательной и дидактической категории не заменяет методологию обучения. Всякий раз, когда это необходимо, педагогические модели должны толковаться в соответствии с частными предметными задачами изучаемой методологии. Основной целью образовательных технологий является совершен-

ствование учебногo процесса, ефективностo на професионална подготовка и система на образование. Это может быть сделано путем разработки и внедрения инструментов (в том числе программного обеспечения, аппаратных средств, методологий, процессов, науки и т.д.), предназначенных для приведения технологии обучения ближе к естественному способу обучения людей, которым является игровая форма. В начальной школе, например, педагогическая технология более динамизирована на основе выбора и применения моделей, которые полагаются на восприятие детской игры. Взаимосвязь между педагогической технологией, как отражением эффективной модели объекта, означает поиск этого дидактического баланса между размышлениями, которые будут проявлять студенты и значимыми особенностями в рамках научной области в соответствии с ее важностью для эффективной подготовки в рамках национальной образовательной доктрины.

Ключевые слова: технология, образовательная технология, педагогическая технология, связи и отношения, рефлексия, самообучение.

В България и в по-голямата част от страните по света съвременната образователна парадигма променя своята качествена страна като реализация на определена социална заявка.

Динамичната структура на предметните, образователни общности /институционални модели/ налагат все по-отчетливо и категорично необходимостта от ревизия на педагогическите технологии /педагогически подходи/.

Тясната между предметна връзка; широките граници на интердисциплинарна подчиненост на предметните области- които на пръв поглед са различни като научна методология: хуманитарно насочени и технически ориентирани дава необходимите основания за изследване процеса на промяна на педагогическата технология и степента на нейната унифицираност по отношение на учебни предмети, които залагат на нова програмна и съдържателна концепция (типичен пример в това отношение е учебната програма по технологии и предприемачество).

М. Петкова и Е. Великова в своя популярна статия определят ясните интерпретационни граници на категориите „технология“ (в полето на възможен теоретичен анализ) и наличието на „педагогическите технологии“ като тясно свързана концепция с технологичния подход в обучението.

„Технологията е система от логически, последователни, паралелни и смесени дейности, които са насочени към постигането на конкретен резултат.

Тя се характеризира с качества като резултатност, оптимално качество и ефективност [8, с.151].

Подготовката на учители-педагози за отделните предметни области в отделните държави се решава при приети различни по тип образователни модели, времеви етапи и квалификационни стандарти.

В Русия педагогическата подготовка на учителски кадри е застъпена като централна методическа и образователна област. Многогодишните традиции и високо ниво на обособяване на теоретичната и приложна педагогика, дидактика и психология се отразяват върху ефективното използване на иновативни педагогически технологии в границите на изучаваните предметни модели.

В границите на съвременните /обективизирани от променящите се образователни условия/ предметни области/ ролята и мястото на педагогическата технология е с комплексно значение. В потвърждение на тази теза А.В. Хуторской поставя на първо място при избора на педагогическа технология на „...новата педагогическа закономерност-за корелацията на мета предметните компетентности, които притежават учители и учениците“ [1].

Предметните модели отразяват специфични учебни предмети, които са формирани като образователни построения на базата на редуцирани за образователни цели информационни масиви от различните научни дялове и науки с различна степен на онтологическа определеност. Предметните модели отразяват не само съответната предметна област за изучаване от учениците, но преди всичко разкриват педагогическата пълнота на възможните педагогически технологии /подходи/ за системно обучение и развитие образователната концепция на съ-

ответния учебен предмет.

Кое прави съвременните педагогически /образователни/ технологии толкова актуални и необходими. Основанията могат да бъдат представени като един класически отговор. Образователната практика отговаря на повишеното ниво на научните знания и техния мултидисциплинарен характер. На тази база следва да се развие и съответната педагогическа технология.

Не са редки случаите когато нивото на педагогическите технологии изпреварва във времето и като концепция и като методика развитието, допълването или обособяването на нов учебен предмет /нова предметна област/. Типичен пример е наличието на инструктивната педагогическа технология и теорията на обучението.

„Докато инструкционната технология покрива процесите и системите на обучение и инструкция, то образователната технология включва други системи, използвани в процеса на развитие на човешките способности“ [7].

Възниква естественият въпрос, кое е водещото в подобен процес. Развитието на способности, които са водещ компонент в образователната социализация на личността, или развитие и обособяване на педагогическа технология, която ще остане относителна самостоятелна във времето, но едновременно с това ще се затвори като онтологическо построение.

Инструкционната технология дава възможност на учителя по начално трудово обучение /в съвременния вариант технологии и предприемачество /да изгради ефективен предметен модел, който да заложи на ролята и мястото на производствената/технологичната инструкция.

Инструкцията следва да се разглежда като „...указание, система от правила, обезпечавачи изпълнението на определена дейност“ [12].

Инструкцията (технологическа) следва да се разглежда като описание на последователността, пригодността и контрола във времето на различни по характер и сфера на приложение технологични операции. В полето на технологичното обучение в 1-7 клас технологичната инструкция представлява част от една нова по своя характер педагогическа технология. Като предметен модел в нея основно и доминиращо значение има термина технологична операция. Тя представлява свързващо звено, което един и същ субект извършва в ограниченото време и пространство извършва планомерно и последователно с цел материалното осмисляне на конкретен обществено значим резултат [11].

Много често в хода на информационен обзор и информационна интерпретация на водещите понятия, които изграждат една или друга изследователска концепция връзката между учебния предмет (предметния модел) и педагогическата технология, която го реализира се разглеждат по различен начин.

Една част от авторите, в голяма си част руски или бившите републики разглеждат тази връзка като динамична и доминиране в нея на предметния модел (предметния компонент).

„Трудно може да се отговори на въпроса кога именно се появяват предметните методики. Обикновено тяхното възникване се свързва с XIX в., въпреки, че препоръки

по отношение на тяхното специализирано използване се откриват още по времето на Аристотел.

Методиките на обучение (в широк контекст педагогически технологии с предметно обучение възникват и се оформят като ефективни системи с цел избор на дидактически прийоми, които учителя да може да използва ефективно в образователното поле. Методиките на обучение имат нормативно-инструкционен характер и се използват дълго време без да се променя тяхната дидактическа обосновка или пък да се позволи на учителя да проявява свобода при избора или допълнението на една или друга методика на обучение" [9].

Редица автори (Е. К. Войшвило, М. А. Данилов, В. И. Загвязинский, В. И. Крупич, И. М. Кантор) считат, че една сравнително добре развита и оформена като дидактическа структура методика на обучението може да се проявява по различен начин в различни образователни среди. Така например обучението по технологии ще зависи от целите на образованието, предмета на научната област, образователните идеи, които много често през годините са претърпели значителни промени [4, с.76-78].

Възниква логическия въпрос кое прави необходими използването на различни педагогически технологии и методики на обучение, ако в исторически план съответните учебни предмети (предметни модели) търпят много малки, почти незначителни промени по отношение на водещия принцип за обучение и подготовка.

Отговорът логично е да се крие в степента на развитие и редукция на научното знание, свързано с конкретната предметна област или модел. Педагогиката, дидактиката и педагогическата психология претърпяват развитие по отношение на основните си концептуални структури, но те са по-доловими в технологичен план. Доколко и в каква степен една педагогическа технология би била пригодна спрямо един или друг учебен предмет или модел [10].

„Така например в момента в Русия се използват традиционна и развиваща системи за обучение. Към традиционните такива се отнасят: „Школа России“, Началная школа XXI века», „Школа 2000“, „Школа 2100“, „Гармония“, „Перспективная начальная школа“, „Классическая начальная школа“, „Планета знаний“, „Перспектива“ [20].

Към развиващите системи се отнасят две: Л. В. Занков и Д. Б. Елконин - В. В. Давидов.

Това, което в известна степен ги прави унифицирани е използването в повечето методически концепции и модели на постулата "...целенасочена и системна работа по формиране у учениците на прийоми за умствена дейност: анализ и синтез; сравняване; класификации; аналогии и обобщения в процеса на усвояване на учебното съдържание.

Това, което ги прави различни е процеса на „налагане в образователната предметна среда в училище на авторски методики“, които следва да отговорят на нарасналите обществени изисквания към образователната сфера. Следва от този конструкт да се разбира, че всяка една авторска методика представлява определен педагогически модел (технология). Доколко това е убедително може да се спори, като се има в предвид факта, че всяка една педагогическа технология, независимо от предметната образователна сфера на приложение използва един и същ, класифициран дидактически инструментариум [5].

Интересен феномен в България в последните 5-8 години е създаването на така наречените „експериментални училища. МОН е превърнало 395 български училища в Експериментални. В границите на този процес на обособяване още 205 учебни заведения искат образователното министерство да одобри техни проекти за иновативни методи за преподаване.

„От 2017 г. насам всички български училища могат да разпишат проекти как предвиждат да направят по-иновативен образователния процес в тях, след което

да кандидатстват пред МОН за одобрение.

Програмата „Иновации в действие“, приключила в края на 2019 г., пък е имала за цел да представи добрите им примери и да даде възможност на преподаватели от иновативните училища да предават полезен опит на свои колеги от „неиновативни“ учебни заведения.

Когато бъдат одобрени, въпросните училища стават т.нар. „иновативни“ учебни заведения. Така те могат да изпробват различни начини за организация на дейността си и в поднасянето на учебното съдържание - удължаване на учебните часове и учебни години на обучаващите се по техните проекти, да им преподават чрез разработка на конкретни проекти и дори стар тип, както и да разпределят задължителните учебни предмети по по-нестандартен начин в годините.

По параметрите на програмата са част и виртуалните стаи, мобилните приложения, обучение по метода „Монтесори“, финансова грамотност, гражданско образование и др. Участниците в днешната конференция подчертаха, че иновативни училища има както в някои от големите български градове, така и в по-малки, както и в села. Като ярък пример на успешно селско училище по националната програма бе посочено училището в с. Железница, където ученици от най-различни възрасти учат заедно по метода „Монтесори“ [6].

Добре работвания от години маниер да се участва масово в образователни проекти, без наличието на традиция, материално-техническа база, нужната подготовка на преподавателските кадри да планират реализират конкретна образователна иновация, която има преди всичко координационен, логистичен и концептуален обр-ича подобни намерения на неуспех.

Едва ли търсенето и обезпечаването на успех при разработването и реализацията на педагогически технологии било под формата на продължаващо обучение на дълги години подготвящите се педагогически кадри (практиката с магистратурите и 5-1 ПКС (професионално-квалификационна степен) или под формата на безброй участия в различни по ранг и продължителност образователни проекти ще гарантира ефективно развитие и на педагогическите технологии в отделните предметни модели (учебни предмети).

Следва да се има в предвид факта, че предметните модели и свързаните с тях предметни методики зависят от педагогическите технологии и тяхната операционална редукция.

Типичен пример в това отношение на иновативен подход към педагогическата технология е развитието на концепцията за интерактивните методи на обучение.

„Диференцирането на методите на обучение на директивни и интерактивни е интересна отправна точка за разсъждение върху същността на интерактивните методи.

Директивните методи са центрирани върху учебното съдържание и тяхната роля в обучението е съществена, тъй като нито учебното време, нито възможностите на учениците позволяват през целия курс на обучение те да достигат по самостоятелен път до фактите, идеите и закономерностите, заложи в учебните програми.

Несъмнено е обаче, че съвременната ситуация в образованието изисква и друг подход към обучението – необходимо е прилагането и на центрирани върху ученика методи, при които учениците играят активна роля за себе си и един за друг в структурирането на ученето.

Навлизането на активните стратегии и методи на обучение е резултат от модернизиранието на образованието в световен мащаб, от промяната на обществените и личностните нагласи към подходите при изграждането на младата личност. Тези методи „овластяват“ ученика да бъде отговорен за собственото си знание, затова много педагози и психолози говорят за промяна на позициите на ученика и на учителя“[3].

Използването на една или друга доказала се в образователната практика педагогическа технология, центри-

рана и насочена пряко към съответната предметна област следва преди всичко да улеснява два много важни компонента. Тяхното присъствие е безалтернативно от дълги години на апробация и експериментирание по отношение на образователната практика:

1/ „Разглеждане на усвояването като процес на вътрешна активност на индивида. Подходът към усвояване на знанията при интерактивните стратегии е конструктивен. Изходна позиция е активното мисловно участие на субекта, при което знанието се изгражда в резултат на конструиране на смисъл от новата информация и миналия опит на индивида. Интерактивните стратегии предполагат творческа изява на учения, по-високо рангово мислене и природно любопитство. Те обогатяват мотивацията да се учи, която е стимулирана от задачи с оптимална новост и трудност, позволяващи личен избор”.

2/ Използване на синергията на групата – редица автори обръщат внимание на новото качество на общите и обединени усилия за решаване на определен учебен проблем. Засилва се настойчивостта и ентусиазмът, когнитивните способности на ученика укрепват, повишава се неговата интелектуална и делова автономност. Интерактивните методи подпомагат развитието на по-силни положителни чувства между съучениците и подобряват взаимоотношения на основата на самоувереност и уважение към другите”[3].

В това отношение и двамата автори на тази популярна статия имат своя принос по отношение на развитието на концепцията за педагогическата технология и нейното ефективно използване в предметните модели от различен вид [13-17].

Александър Линков изгражда концепция за ролята и мястото на фундамента компетентност/компетенция, който следва да предхожда верификацията на един или друг педагогически модел, прием или стратегия за обучение [18].

Доктор Георги Клинов застъпва тезата, че педагогическата технология или стратегия за обучение следва на първо място да е съобразена със спецификата на съответната предметна област, като трябва в максимална степен да изчисти дидактическият инструментариум от „методи, средства, прийоми, които имат чисто инструментален характер и не отговарят на логиката на съответната техническа област (в конкретния случай технологии и предприемачество) [19].

Като своеобразно заключение и стремеж да се развие тази необятна област за спецификите на образователния процес в училище и стремежа той да се технологизира, „понякога в много динамични граници е примера с 10 „съвременни педагогически технологии” - изкуствен интелект, виртуална реалност, мобилно обучение, лаптопи, дистанционно обучение, виртуална класна стая, социални мрежи, интерактивни бели дъски, онлайн уроци, видео”[2].

СПИСЪК НА ЛИТЕРАТУРАТА:

1. Хуторской А. В. Научная школа / khutorskoi.ru/science/concepts/terms/meta_competence.htm.
2. 10 модерни образователни технологии. <https://www.online-learning.bg/10-moderni-obrazovatelni-tehnologii>.
3. Интерактивните методи на обучение. Надгледане. https://isu-tg.com/files/inovativno/226064_interaktivni.pdf.
4. Крутич В.И. Структура и логика процесса обучения математике в средней школе. М., 1985. С.76-78.
5. Методики преподавания в школе-авторские, развивающие, нетрадиционные. <https://www.7ya.ru/article/Metodiki-prepodavaniya-avtorskie-razvivayuyie-netradicionnye/>.
6. МОН е превърнало 395 български училища в експериментални. <https://www.economic.bg/bg/news/12/mon-e-prevarnalo-395-balgarski-uchilishta-v-eksperimentalni.html>.
7. Образователна технология. Didacta Consult.didactaconsult.com/образователна-технология.
8. Павлов, Д.(2001).Образователни информационни технологии. Университетски курс. Модул първи (М-1), Изд. къща „Д.Узунова,С.,с.151.цитат по Петкова,М., Великова,Ем.Ролята на педагогическите технологии в учебния процес-теоретичен анализ. Педагогически новости-годишно научно теоретично списание.
9. Саранцев, Г. И. Методология предметных методик обучения. https://portalus.ru/modules/shkola/rus_readme.php?subaction=showfull&

id=1191929488&archive=&start_from=&ucat=&

10. Светлов В.А. Практическая логика. СПб., 1995.

11. Технологическая инструкция. <https://yandex.ru/images/search?text=http%3A%2F%2F900igr.net%2Fup%2Fdatas%2F184760%2F031.jpg&lrp=simage>.

12. google.com/search?ei=mAvLxUWF8mElfAP8m=инструкция+значение&oq=инструкция+значение&q=Lsp.

13. Осадченко И.И., Тищенко В.О. Характеристика методологических подходов дисциплинарного уровня педагогических исследований в контексте использования современных технологий обучения // *Jurnalul Umanitar Modern*. 2019. № 1. С. 27-31.

14. Левина Т.В., Наумова Н.А. Инновационные психолого-педагогические технологии при обучении студентов-экономистов // *Азимут научных исследований: педагогика и психология*. 2019. Т. 8. № 4 (29). С. 145-148.

15. Попадич О.О., Прокопенко І.В., Стечевич Л.К. Інтеграційна трансформація методів навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів // *Revistă științifică progresivă*. 2019. № 1. С. 24-27.

16. Гладков А.В., Ваганова О.И., Прохорова М.П. Современные педагогические технологии как средство повышения учебной мотивации // *Балтийский гуманитарный журнал*. 2019. Т. 8. № 1 (26). С. 274-276.

17. Найдис О.А., Найдис И.О. Коллективные методы решения нестандартных задач: сравнительный анализ // *Азимут научных исследований: экономика и управление*. 2018. Т. 7. № 3 (24). С. 206-209.

18. Linkov A.Y., Klinkov G.T. Control-diagnostic studies as part of the vocational training of future teachers in technology and entrepreneurship // *Балканско научно обозрение*. 2019. Т. 3. № 2 (4). С. 41-44.

19. Klinkov G.T. Historical reasons for considering work as being particularly functional relationship // *Хуманитарни Балкански изследвания*. 2018. № 1. С. 47-49.

20. <https://materinstvo.ru/art/uchebno-metodicheskie-kompleksy-dlya-nachalnoy-shkoly> Materinstvo.ru.

The article was received by the editors 05.06.2020

The article was accepted for publication 27.08.2020